

สถาบันการเมืองกับการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่
Political Institutions and Modern Political Communication

พระครูปริยัติวรเมธี (อริยมณีโก/ทิพย์มณี)
ภคสิริ แอนินัน
พระนุชิต นาคเสโน
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phrakhru Pariyatworamathee (Ariyamathiko/Thipmanee)
Paksiri Ae-nihon
Phra Nuchit Nacaseno
Department of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E mail: pariyatworamathee.thi@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ: 24 สิงหาคม 2565; วันแก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 30 สิงหาคม 2565

Received: August 24, 2022; Revised: August 30, 2022; Accepted: August 30, 2022

บทคัดย่อ

การที่สถาบันทางการเมืองจะมีความเข้มแข็งจะต้องเริ่มจากการสื่อสารนโยบาย แนวทางในการบริหารงานให้กับประชาชนในฐานะพลเมืองรับทราบก่อนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในทางตรงและทางอ้อมเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนบทบาทหน้าที่ของสถาบันการเมือง และเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นการคัดค้านหรือต้านทานการใช้อำนาจในทางไม่ชอบของสถาบันการเมือง และในปัจจุบันความก้าวหน้าของสื่อใหม่ได้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาก่อให้เกิดวิวัฒนาการจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกับสถาบันการเมืองเป็นอย่างมาก สำหรับสถาบันทางการเมืองในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล พรรคการเมือง หรือองค์กรอิสระต่างก็ต้องอาศัยสื่อใหม่ในการที่จะเข้าถึงกลุ่มของประชาชนในแต่ละช่วงวัย อีกทั้งในปัจจุบันสื่อใหม่สามารถดำเนินการเล่าเรื่องที่หลากหลายผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ สามารถรังสรรค์การประชาสัมพันธ์ตามใจที่ต้องการ อีกทั้งในปัจจุบันนี้การที่จะนำสื่อใหม่เข้ามาใช้ก็มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระบบ AI eBook และโปรแกรมอื่น ๆ อีกมากมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงยุคในปัจจุบันมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริหารงาน การจัดสรรทรัพยากร การตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถาบันการเมืองได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าสถาบันการเมืองไม่สามารถหลีกเลี่ยงสื่อใหม่ที่เข้ามาแทนที่สื่อเก่าได้เลยเพราะสื่อใหม่จะเป็นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่คำนึงถึงความสนใจของประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้การใช้สื่อทั้งสองรูปแบบจึงต้องมีการผสมผสานให้สอดคล้องกับความชัดเจน ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: สถาบันการเมือง, การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่

Abstract

The strengthening of political institutions must begin with policy communication. Guidelines for the administration of people as citizens before they get involved in politics, both directly and indirectly, to encourage the roles and duties of political institutions. and to support the democratic regime It is also an objection to or resistance to the abuse of power by political institutions and in the present, the advancement of new media has evolved over time, resulting in a change in political institutions. very much Today's political institutions, whether governments, political parties or independent organizations, rely on new media to reach groups of people of different ages. In addition, nowadays, new media can carry out various storytelling through various computer programs and can create the desired publicity. Moreover, nowadays, the use of new media is more diverse. Whether it is an AI eBook system and many other related programs Including the current era, there is an opportunity for people to have access to administration. resource allocation to monitor the performance of political institutions as well However, it can be seen that the political institutions cannot avoid the new media that replaces the old media at all because the new media will reach the target audience that takes into account the interests of the people. However, the use of both forms of media must be blended in accordance with clarity. Adapting content to suit the needs of the people is the key to unlocking the needs of today's people.

Keywords: Political Institutions, Modern Political Communication

1. บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเกิดความแตกแยกทางด้านทัศนคติทางการเมือง จนเกิดวิกฤตความไม่มั่นคงทางการเมือง ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในการเมืองที่ยังอยู่ในความสนใจของประชาชนเป็นจำนวนมากอีกทั้งยังถูกใช้เป็นเหตุผลในการเคลื่อนไหวทางการเมืองแม้แต่การชุมนุมประท้วงที่นำไปสู่การทำรัฐประหารการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง จนนำไปสู่การปฏิเสธการเลือกตั้ง การต่อต้านคอร์รัปชันในไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเน้นใช้การณรงค์ปลุกจิตสำนึกให้คนในสังคมมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง และเลือกคนที่ไม่โกงเข้าไปเป็นรัฐบาล ปัญหาอีกประการหนึ่งของการเมืองประเทศกำลังพัฒนาภายใต้การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยคือการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน

(อานันท์ ปันยารชุน, 2552:37) ประเด็นในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรจึงทำให้สถาบันทางการเมืองที่มีสถานะเป็นกระบวนการซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรสังคมให้เป็นระบบ อำนาจในการจัดสรรที่ถือว่าเป็นนโยบายของระบบการเมืองนั้น หากนโยบายนั้นเหมาะสมก็ย่อมจะก่อให้เกิดการสนับสนุนต่อการตัดสินใจของระบบการเมืองครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ (บุญชู บุญลิขิตศิริ, 2553:30) และการที่จะนำมาซึ่งการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบก็จะเกี่ยวเนื่องกับการสื่อสารทางการเมือง นับว่าเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ อาจจะกล่าวได้ว่าหากไม่มีการสื่อสารทางการเมืองก็จะไม่ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าการเมืองดำรงอยู่ จากประเด็นนี้ ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองจึงจำเป็นต้องต่อสถาบันทางการเมืองที่จะนำเอามาใช้ในการสื่อสารให้กับประชาชน โดยกระบวนการที่จะใช้ในการสื่อสารทางการเมืองนั้นจะต้องประกอบด้วยผู้ส่งสาร เนื้อหาข่าวสารที่ต้องการส่งไปยังประชาชนไม่ว่าจะเป็นนโยบายหรือจุดยืนต่าง ๆ ของสถาบันการเมืองและสิ่งสำคัญที่สุดคือผู้รับสารเพราะถ้าขาดผู้รับสารไปแล้วประเด็นที่เราจะสื่อสารออกไปก็จะไม่เกิดประโยชน์ และในยุคปัจจุบันนี้ที่โลกของเราก้าวมาไกล จึงเกิดการสื่อสารแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็น Facebook Instagram Line Twitter ที่เข้ามามีบทบาทในการรับสารของประชาชน จากประเด็นเรื่องสื่อใหม่ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองสถาบันทางการเมืองมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับการสื่อสารที่นำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะสร้างเส้นทางความสำเร็จต่อผู้ส่งสารได้อย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของสถาบันการเมืองส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะอาศัยสื่อใหม่ในการที่จะสร้างภาพลักษณ์ สร้างความสำเร็จให้แก่สถาบันทางการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจและจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยควรจะต้องมีเครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชนและเครื่องมือในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นในสถาบันการเมือง และเป็นแนวทางสร้างความเชื่อมั่นทางการเมืองโดยผ่านสื่อใหม่ต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง

สถาบันการเมือง หมายถึง แบบแผนหรือการกระทำทางการเมืองซึ่งถูกสร้าง วางระเบียบกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานและกระบวนการต่าง ๆ โดยมีโครงสร้างและองค์กรทางการเมืองที่กำหนดรูปแบบและวิธีการในการประพฤติปฏิบัติหรือกระทำทางการเมืองและมีปฏิสัมพันธ์หรือกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมโดยลักษณะทั่วไปของสถาบันการเมือง มีดังนี้ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร อธิษฐาน, 2547:87)

1. สถาบันการเงินต้องมีแบบแผนในการจัดตั้ง ให้การยอมรับในพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งรวมถึงกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานและกระบวนการต่าง ๆ
2. สถาบันการเมืองต้องมีโครงสร้างและองค์กรทางการเมืองที่กำหนดรูปแบบและวิธีการในการประพฤติปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมทางการเมือง
3. สถาบันทางการเมืองจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล กลุ่ม สมาคม หรือสังคมทั้งสังคม

ลักษณะของสถาบันการเมืองที่กล่าวมา มีการวัดหรือการประเมินสภาวะการดำรงอยู่ของสถาบันการเมืองประการหนึ่งก็คือ การวัดการพัฒนาความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ว่าเป็นสถาบันสูงหรือต่ำ ซึ่งเกณฑ์ในการวัดหรือการประเมินโดยพิจารณาความสามารถของสถาบัน 4 ประการดังนี้(Samuel P. Huntington, 1968:12)

1. ความเป็นอิสระ (Autonomy) คือ การที่สถาบันมีความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างอิสระ ปราศจากการถูกครอบงำจากองค์กรอื่น
2. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) คือ การที่สถาบันมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม
3. ความซับซ้อน (Complexity) คือ ความสามารถของสถาบันในการสร้างโครงสร้างภายในต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือภารกิจที่วางไว้และสามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมได้
4. ความเป็นเอกภาพ (Coherence) คือ ความสามารถของสถาบันในกาจัดการกับภาระงานของตนและพัฒนาขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อปฏิบัติงานได้อย่างสมเหตุสมผล ตลอดจนถึงความสามารถของสถาบันในการตัดสินใจด้านที่เป็นภารกิจหลักและความเห็นพ้องต้องกันในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

ถ้าหากสถาบันการเมืองมีความเป็นสถาบันต่ำ เช่น ด้านความสามารถในการปรับตัวรับมือกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้น้อยก็มีโอกาสที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นล่มสลายได้ โดยสถาบันการเมืองมีโอกาสได้รับผลกระทบและอาจถึงขั้นล่มหายไปได้ในที่สุดจากการทำลาย 3 ประการ ดังนี้ (R.E. Goodin, 1996:727)

ประการแรก สถาบันอาจล่มสลายเพราะประสบความล้มเหลวในการอบรมสั่งสอน การตอกย้ำถึงค่านิยม บรรทัดฐานและความนิยมชมชอบที่มีต่อตัวสถาบัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สมาชิกมีความภักดีต่อสถาบัน

ประการที่สอง สถาบันอาจล่มสลายเนื่องจากมีสถาบันใหม่เป็นทางเลือกเข้ามาแทนที่ ซึ่งสามารถสนองตอบต่อความต้องการได้ดีกว่าและปฏิบัติหน้าที่ได้ครบถ้วนเหนือกว่าสถาบันเก่าที่เคยผูกขาดมา

ประการสุดท้าย สถาบันอาจล่มสลายเพื่อปรากฏให้เห็นชัดเจนถึงความล้มเหลวในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบของตน

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินงานของระบบ การเมืองทุกระบบ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2544:382)

ประการแรก พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมือง ที่แสดงลักษณะอุดมการณ์ทางการเมือง ที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรี ประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบเผด็จการสังคมนิยม (พรรคคอมมิวนิสต์) พรรคการเมืองที่มี อุดมการณ์แบบอำนาจนิยม เป็นต้น

ประการที่สอง พรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน กล่าวคือ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่รวบรวมผลประโยชน์และความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มต่าง ๆ ในระบบการเมือง เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของพรรคเพื่อตอบสนองและจัดทรัพยากรของสังคมพรรคการเมือง จึงเป็นสถาบันการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และเป็นสถาบันการเมืองที่ทำหน้าที่ต่อรองและตกลงประสานผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อยุติความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคม

ประการที่สาม พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การอบรมกลุ่มอาสาทางการเมือง การให้ความรู้ทางการเมือง การสร้างสำนึกทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง รวมทั้งการสร้าง เอกภาพ และเสถียรภาพทางการเมือง

ประการที่สี่ พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สรรสร้างผู้นำทางการเมือง เหตุที่พรรคการเมืองมีความเหมาะสมในการสร้างผู้นำทางการเมือง เนื่องจากการเป็นผู้นำทางการเมืองต้องมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนในทรศนะของพรรคการเมือง ฉะนั้น นักการเมืองจึงต้องเข้าใจการต่อรอง การประสานผลประโยชน์ ตลอดจนการสร้างควมสามัคคีของกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น หน้าที่ในการสร้างผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สถาบันการเมืองมีความเชื่อมโยงกับการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย สถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภา สถาบันบริหารหรือรัฐบาล และพรรคการเมือง โดยสถาบันทางการเมืองทั้งสามนี้มีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่เริ่มต้นการปกครองในระบบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบรัฐสภาอย่างชัดเจน เนื่องจากหากระบบการเมืองเปิดโอกาสให้มีกระบวนการเลือกตั้ง ย่อมมีความสัมพันธ์โดยตรงที่บ่งชี้ว่า รูปแบบรัฐสภาก็จะเป็นแบบการเลือกตั้งมากกว่า รูปแบบแต่งตั้ง แต่หากมีการปิดกั้นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองก็อยู่ในรูปแบบของการแต่งตั้ง และหากระบบการเมืองเปิดช่องว่างให้ ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในเพียงบางด้านหรือมีขอบเขตที่จำกัด ก็ย่อมก่อให้เกิดรูปแบบผสมมาเป็นทางออกในการดำเนินการทางการเมือง (ธัชวุฒิ จาดบัณฑิตสิทธิ์, น. 102)

3. ความหมายการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสาร หมายถึง การส่งผ่านข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งหรืออีกกลุ่มคนหนึ่ง โดยใช้สัญลักษณ์การสื่อสารที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ (David K. Berlo, 1960:12) การอภิปราย การโต้แย้งเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ รวมถึงวาทะทางการเมืองทั้งการเขียนและการพูดโดยผู้ส่งสารมีเจตนาที่ให้การส่งสารมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมทางการเมือง (R.E. Denton, Jr. and G.C. Woodward, 1990:15) รวมถึงกระบวนการส่งข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐไปยังประชาชนด้วยเหตุผลเพื่อการกล่อมเกลารวมถึง

การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การรับทราบการตัดสินใจนโยบาย การชี้แจงข้อเท็จจริงให้กับประชาชนทราบตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับประชาชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547:11)

4. ทฤษฎีการสื่อสารการเมืองสมัยใหม่

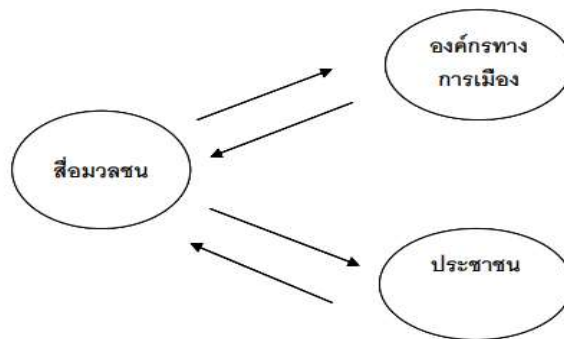
การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนไปยังประชาชนผู้เลือกตั้ง ซึ่ง Brian McNair ระบุคุณลักษณะ 3 ประการของการสื่อสารทางการเมืองไว้ ดังนี้ (Brian McNair, 1999:5)

1. การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินการโดยนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง

2. การสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง

3. กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง เช่น การรายงานข่าว

กิจกรรมการเมืองทั้งหมด คือ การสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงการพูด การเขียน แต่เป็นทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย ทรงผม ตราสัญลักษณ์ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสารอันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ (image) หรืออัตลักษณ์ (identity) ของบุคคล

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair (1999)

1. กลุ่มองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง รัฐบาล องค์กรสาธารณะ กลุ่มพลังทางการเมือง กลุ่มก่อการร้าย ฯลฯ ซึ่งในแบบจำลองนี้จะเน้นที่การสื่อสารของพรรคการเมืองโดยมีฐานคติที่ว่าพรรคการเมือง คือ กลุ่มคนที่ร่วมกันโดยมีอุดมการณ์เหมือนกันตกลงที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมายเดียวกันโดยการนำเสนอแนวนโยบายสู่ประชาชนและหาวิธีการที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นทางไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติภายหลังได้รับเลือกตั้ง

2. กลุ่มสื่อมวลชน ทำหน้าที่ 2 อย่าง เป็นตัวส่งผ่านข้อมูลจากพรรคการเมืองและส่งสารที่สร้างขึ้นเอง เช่น บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์ วิจารณ์ต่าง ๆ ไปยังกลุ่มที่สาม คือ ประชาชน

3. กลุ่มประชาชน ไม่ว่าจะธรรมชาติและจำนวนกลุ่มผู้รับสารจะเป็นอย่างไร การสื่อสารทางการเมืองทุกประเภทที่มุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จจากการส่งสารนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภาจนถึงสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองเหล่านี้พยายามที่จะสร้างภาพเชิงบวกให้เกิดขึ้นในใจและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้เลือกตั้ง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นการถ่ายทอดข่าวสารจากองค์กรทางการเมืองไปยังสื่อมวลชนและประชาชน ซึ่งถือว่าการถ่ายทอดระหว่างระบบการเมืองกับสังคม การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางสังคมการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกสรรทางการเมืองโดยผ่านทางสื่อมวลชนไปยังประชาชน

5. ลักษณะการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่

เกณฑ์ที่กำหนดให้การสื่อสารใดเป็นการสื่อสารทางการเมืองหรือไม่นั้น การตัดสินโดยยึดองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เลยจะทำให้ประสบกับความยุ่งยากและซับซ้อน การสื่อสารใดจะเป็นการเมืองสามารถพิจารณาได้จากแบบจำลองการสื่อสารของ Harold D.Lasswell ที่ว่า “ใคร พูดอะไร ผ่านช่องทางไหน ถึงใคร แล้วทำให้เกิดผลอะไร” และได้สรุปว่าควรพิจารณาจากผลทางการเมืองของการสื่อสาร ซึ่งอาจเกิดจากแหล่งข่าวสาร ช่องทางหรือผู้รับสารก็ได้ (Lasswell, Harold D., 1927:627) สอดคล้องกับ Brian McNair และ Robert E. Denton and Gary C. Woodward ที่เห็นว่า การสื่อสารจะเป็นการเมืองได้นั้นจะต้องเป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายทางการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับ

1. การสื่อสารทุกรูปแบบซึ่งกระทำโดยนักการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง
2. การสื่อสารที่ส่งถึงนักการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมืองซึ่งกระทำโดยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมือง เช่น ผู้ออกเสียงลงคะแนน นักเขียนบทความหนังสือพิมพ์
3. การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองและกิจกรรมที่พวกเขากระทำซึ่งปรากฏในการรายงานข่าว บทบรรณาธิการ และสื่อมวลชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่อภิปรายเกี่ยวกับการเมือง

ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองในสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) มีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารไปอย่างรวดเร็วจนทำให้มีพื้นที่สาธารณะในการสื่อสารเพิ่มขึ้นแทบตลอดเวลา ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการสื่อสารการทำงานของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นใหม่ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ลดบทบาทของสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เป็นกลางรวมทั้งความเป็นตัวกลางทางสังคม (Social Agent) ลงจากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ.1997 พบว่า วิธีการสื่อสารทางการเมืองอเมริกาได้เปลี่ยนจากโครงสร้างการสื่อสารแบบกระจายออกจากศูนย์กลางและเครือข่ายของประเด็นเฉพาะ ไปสู่การสื่อสารสาธารณะตามเครือข่ายสังคมโดยทั้งสอง

เครือข่ายทำงานร่วมกันเป็นโครงสร้างแบบตาข่ายทำให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารสามารถที่จะข้ามตัวกลางพร้อม ๆ กับสร้างช่องทางเลือกใหม่ เช่น การจัดส่งเอกสารไปตามกลุ่มที่อยู่ของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดกลุ่มข่าวตามการบริการของการสื่อสารแบบออนไลน์ การทำงานร่วมกันของทั้งสองเครือข่ายทำให้เกิดการบูรณาการข้อมูลข่าวสารทั้งใน โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ กระจก และเอกสารการสื่อสารทางการเมือง ทั้งของภาครัฐและสถาบันทางการเมืองโดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องเดียวกันซึ่งผลของการสื่อสารในรูปแบบใหม่นี้ทำให้ลดบทบาทของตัวกลางทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ สถาบันทางการเมือง เครือข่ายนักการเมือง ล็อบบี้ รวมทั้งการทำงานของนักข่าวและวิเคราะห์การเมือง (Boncheck,M.S., 1997.)

2. การทำงานของเครือข่ายเชิงสังคมในทางการเมือง ได้ศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ โดยกลุ่มประชาชนทั่วประเทศได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ของ Facebook Blog Twitter และการส่งข้อความผ่านทางโทรศัพท์มือถือ (Text-Messaging) โดยสื่อเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย นักการเมืองยุคใหม่จึงหันมาให้ความสนใจเปิดพื้นที่ในการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น โดยสื่อเหล่านี้มีการสื่อสารแบบเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ซึ่งสื่อและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สื่อเหล่านี้ เป็นการสื่อสารที่ใช้ต้นทุนต่ำ สามารถแพร่กระจายออกไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวแบบมวลชนในทางการเมืองเป็นอย่างมาก รวมถึงการสื่อสารโดยใช้ Facebook นี้ยังเป็นเครือข่ายสังคมในทางการเมือง ได้สร้างกระแสความสนใจทางการเมืองและประเด็นทางเศรษฐกิจสังคมออกไปในวงกว้างให้เกิดการมีส่วนร่วม สร้างกระแสความสนใจทางการเมือง ซึ่งกระตุ้นความสนใจและส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมากขึ้น นักการเมืองและนักการเมือง จึงต้องรู้จักบูรณาการองค์ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (Faris,D, 2010:16)

3. อินเทอร์เน็ตและข่าวลือทางการเมือง ลักษณะของข้อมูลข่าวสารและการลำเลียงข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับในเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ จึงไม่มีผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการข่าวรับผิดชอบข้อมูลข่าวสาร เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ แต่การสื่อสารในสื่อออนไลน์มีลักษณะเป็นสังคมสมัยใหม่ที่เกิดแบบเรื่องเล่าข่าวลือ ที่มีการบอกเล่าต่อ ๆ กัน ซึ่งดำเนินการไปตามกระบวนการที่เรียกว่า รูปแบบที่ไม่เป็นทางการของวาทกรรม จนเกิดเป็นพลังทางการเมือง และเกิดการขยายตัวของเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ไปพร้อม ๆ กัน

4. อินเทอร์เน็ต กับการปฏิบัติทางการเมือง เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำหน้าที่ลำเลียงข้อมูลข่าวสารไปสู่สังคมต่าง ๆ ในสังคม สามารถสื่อสารความคิดเห็นต่าง ๆ ในทางการเมืองกลับมาถึงประชาชนในประเทศ ซึ่งบทบาทเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้สร้างความสามารถขึ้นใหม่ที่เคยมีขีดจำกัดในการกระจายข้อมูลข่าวสารความห่างไกลจากเมือง การกีดกันและขวางกั้นโดยกฎหมายและเขตแดนระหว่างประเทศ จากการทำงานของเครือข่ายสังคมออนไลน์และการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะ ซึ่งไม่ได้สร้างผลเฉพาะแต่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเสมือนจริง (Virtual Society) กับชุมชนตามสภาพความเป็นจริง ยังมีการผสมผสานกันอย่าง

เข้มระหว่างข้อมูลข่าวสารกับอารมณ์ ข่าวลือ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งเป็นมิติทางสังคม ยังเป็นการทำงานที่เกิดขึ้นพร้อมกันทั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์

ทั้งนี้ทิศทางการสื่อสารทางการเมืองมีความเชื่อมโยงกับรูปแบบของระบอบการเมือง กล่าวคือ รัฐบาลจะสื่อสารไปถึงประชาชนในรูปแบบใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระบอบการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือ ประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยมจะใช้การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) เพื่อแจ้งข่าวสารการดำเนินการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) ของประชาชน ในขณะที่ประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยจะใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ที่นอกจากรัฐบาลจะมีบทบาทเป็นผู้ส่งสารแล้วยังเป็นผู้รับสาร เช่น ข้อเสนอเรียกร้อง คำวิจารณ์จากประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง (ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยกร หวังมหาพร, 2557:7)

6. บทสรุป

การสื่อสารทางการเมืองโดยผ่านสื่อใหม่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบดิจิทัลโดยผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและการใช้งานมักจะใช้ผ่านอุปกรณ์ เช่น เว็บไซต์ เครือข่ายสังคม สิ่งเหล่านี้จึงช่วยให้เกิดการเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว ส่วนปัจจัยด้านหนึ่งที่ทำให้สื่อเหล่านี้ก้าวกระโดดแบบรวดเร็วส่วนหนึ่งก็เกิดมาจากการเปลี่ยนมาใช้สมาร์ทโฟน จึงเป็นเหตุให้สถาบันทางการเมืองในยุคปัจจุบันนี้ควรใช้สื่อหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่ว่าจะเป็น Facebook Instagram Line Twitter ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด แทนการใช้สื่อแบบเดิม ๆ ที่ผ่านมานในอดีต ยกตัวอย่างเช่น การโพสต์เพื่อรับทราบ รับรู้ข้อมูลเรื่องของนโยบาย แนวทางการบริหารงาน การตรวจสอบการทำงานให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและก็ต้องเลือกใช้สื่อให้เหมาะกับกลุ่มวัยด้วยเช่นกันเพราะสื่อบางตัวอย่างเช่น Twitter กลุ่มของคนที่สามารถเข้าถึงยังมีจำนวนค่อนข้างน้อยหรือบางครั้งกลุ่มที่เข้าไปส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มปิด ในส่วนนี้การตัดสินใจใช้สื่อก็ควรอยู่บนพื้นฐานการพิจารณา กลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการจะสื่อสารให้รับทราบ แต่เชื่อว่าเมื่อมีสื่อใหม่แล้วสถาบันการเมืองจะทิ้งสื่อเก่า เช่น วิทยู ทวิตเตอร์ หนังสือพิมพ์ เพราะสื่อเหล่านี้ก็ยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสื่อใหม่ที่ดียังคงใช้อยู่บ้าง

7. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- บุญชู บุญลิขิตศิริ. (2553). การพัฒนากระบวนการสร้างความรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงเสมือนสำหรับนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษอริ ยีหมะ. (2547). สถาบันการเมืองกับการพัฒนาการทางการเมืองไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2544). การเมืองการปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : วิ. เจ.พรินติ้ง.
- ศุภชัย ยาวะประภา และปิยากร หวังมหาพร. (2557). การสื่อสารทางการเมืองภาครัฐ ในประมวลสาระ ชุดวิชาการสื่อสารการเมือง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2552). “ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน,” ใน ประชาธิปไตยในระยะเปลี่ยนผ่าน. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- Boncheck, M.S. (1997). **From broadcast to netcast: The internet and the flow of political information.** Harvard University: Cambridge, MA.
- Brian McNair. (1999). **An Introduction to Political Communication.** London: Routledge.
- David K. Berlo. (1960). **The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice.** New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Faris, D. (2010). **Revolutions without revolutionaries? Social media networks and regime response in Egypt.** University of Pennsylvania. From <http://repository.upenn.edu/edissertations/116>.
- R.E. Denton, Jr. and G.C. Woodward. (1990). **Political Communication in America.** New York: Praeger.
- R.E. Goodin. (1996). **The Theory of Institutional Design.** Cambridge: Cambridge University Press. cited in Jean Blondel. “About Institutions, but not Exclusively, Political”, in R.A.W. Rhodes, Sarah A. Binder, and Bert A. Rockman. (eds.).
- Samuel P. Huntington. (1968). **Political Order in Changing Societies.** Cambridge, Massachusetts: Yale University.